

FUNKCIJE IN NALOGE DRUŽBENE SAMOZAŠČITE

PRISPEVEK K RAZPRAVI O OSNUTKU DRUŽBENEGA DOGOVORA O DRUŽBENI SAMOZAŠČITI, KI SMO GA OBJAVILI V DRUGI ŠTEVILKI DELEGATSKE TRIBUNE

Vsi dosednji družbeni sistemi so gradili svoje obrambne mehanizme svoji družbeno-razredni strukturi in svojemu značaju primerno. Sodobne družbe imajo in razvijajo razredno determinirano ter na svojih idejnopoličnih osnovah grajeno zaščito. Tudi naša samoupravna socialistična družba razvija svoj sistem zaščite zoper sovražno delovanje in inkriminirano obnašanje. V naših najvišjih pravnih in političnih dokumentih smo, izhajajoč iz vsebine samoupravnih socialističnih odnosov, opredelili funkcijo in značaj njene zaščite kot družbeno samozaščito. Razvijajoč družbeno samozaščito na idej-

nopolitičnih osnovah samoupravnega socializma, gradimo tak sistem zaščite družbe in njenih vrednot, ki ga nima nobena sodobna družba.

Možnosti za graditev družbene samozaščite kot enotnega zaščitnega sistema naše samoupravne socialistične družbe so nastale po konstituiranju samoupravnih pravic in dolžnosti delovnih ljudi in občanov. Pojavljajo se z odmiranjem države in podružbljanju njenih funkcij kot rezultat razvoja samoupravne socialistične družbe, v kateri postaja družbena samozaščita neločljivi del socialističnih samoupravnih odnosov. Poseben pomen in vlogo pri na-

stajanju družbene samozaščite je imel nastanek in razvoj ljudske obrambe, kot nove vsebine in organizacije obrambnih sil naše družbe.

Družbena samozaščita kot koncept zaščite našega samoupravnega socialističnega sistema in njegovih vrednot ima svojo teoretično, idejno in politično osnovo. Družbena samozaščita izhaja iz marksističnega pojmovanja odmiranja države in iz teorije in prakse samoupravljanja. V našem družbenem razvoju se stalno zmanjšuje vloga države v družbi in vse bolj ustvarjajo možnosti za vse večje angažiranje delovnih ljudi in občanov pri kreiranju druž-

benih zadev na vseh področjih družbenega dela in življenja. Delovni ljudje in občani se vse bolj uveljavljajo kot resnični nosilci razvoja samoupravnih socialističnih odnosov. Zato pojmujeemo družbeno samozaščito kot samoupravno funkcijo delovnih ljudi in občanov za zaščito samoupravne socialistične družbe in njenih vrednot. V nji se neposredno izražajo življenjski interesi delavskega razreda in delovnih ljudi nasploh, ki se bojujejo za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih odnosov, za afirmacijo osebnosti in uveljavljanje njegovih neodtujljivih pravic. Tako razredno in družbenopolitično opredeljena družbena samozaščita varuje nadaljnji razvoj progresivnih socialističnih sil pred vsemi njenimi sovražniki, ki želijo ovirati ali celo onemogočiti njihov boj za uspešen razvoj samoupravne socialistične družbe. Z njo izvajamo samoupravno zaščitno funkcijo kot družbeno akcijo zavestnega uveljavljanja delovnega človeka in vloge delavskega razreda kot nosilca družbenega napredka. To pa daje družbeni samozaščiti njeno razredno vlogo in revolucionarno poslanstvo pri varovanju in razvijanju samoupravnih socialističnih odnosov.

Družbena samozaščita ima opredeljene cilje za varovanje naše družbe in njenih vrednot od deformacije do inkriminiranega obnašanja. Pri tem gre za boj proti spletu asocijalnih in antisocijalnih pojavov na vseh družbenih področjih. Sem štejemo zlasti kršitve pravic in svobode delovnih ljudi in občanov, kršitve samoupravnih pravic, bogatenje s prilaščanjem tujega dela, politično in idejno diverzije, sovražno propagando, teroristične napade, obveščevalno dejavnost tujih sil, napade na družbeno imovino, podkupovanje in korupcijo, pojave

nacionalizma in šovinizma, razne oblike primitivizma in reakcionarnega pojmovanja, intrigantstvo ter najrazličnejše druge oblike upiranja progresivnemu razvoju našega družbenega sistema. Upoštevajoč, da je učinkovita družbena samozaščita socialno-razrednih protislovij, ki spremljajo razvoj samoupravnih socialističnih sil in njih boj za progresivni družbeni razvoj, izredno pomemben pogoj socialistične preobrazbe družbe, bi bili v razvoju socialistične samoupravne družbe nedosledni, če ne bi duržbeno samozaščito izvajali kot samoupravno funkcijo ter pravico in dolžnost delovnih ljudi in občanov. Osvobajanje delovnega človeka v vseh njegovih družbenih aktivnostih ustvarja nujno v njem samem potrebo, da se aktivno vključuje v varovanje pridobitev in vrednost samoupravne socialistične družbe. To pa pomeni, da bo delovni človek nujno postal osnovni nosilec družbene samozaščite, in sicer tako, da se bo predvsem sam ravnal v skladu z družbeno sprejetimi dokumenti in spoštoval samoupravne odločitve ter kot samoupravljevec zahteval v vseh samoupravnih organih, da se tako ravnajo in obnašajo tudi vsi drugi. Strokovne zadeve pa bodo na področju družbene samozaščite izvajali zato specializirani organi in službe.

Torej so nosilci družbene samozaščite:

- delovni ljudje in občani,
- delovne, samoupravne in družbenopolitične asociacije delovnih ljudi in občanov ter njihovi samoupravni organi,
- državni organi s svojimi specializiranimi službami.

V praksi se velikokrat ali izenačujeta ali zamenjujeta pojma ljudska obramba in družbena samozaščita. Srečujemo se z različnimi tolmačenji, mnenji in tudi dilemami o ljudski obrambi in družbeni samo-

zaščiti. Ne glede na različne interpretacije ljudske obrambe in družbene samozaščite pa izhaja že iz sprejetih družbenih dokumentov, da so med ljudsko obrambo in družbeno samozaščito očitne razlike, kakor tudi tesna medsebojna povezanost in enakost enotnost v skupnih ciljih. Ljudska obramba varuje našo državo in družbo pred sovražno oboroženo agresijo, družbena samozaščita pa varuje našo samoupravno socialistično družbo in ljudsko obrambo pred najrazličnejšim sovražnim delovanjem ter inkriminiranim obnašanjem.

Za ureditev družbene samozaščite in njeno uresničevanje v občini je potrebno sprejeti ustrezen družbeni dogovor. Zato je koordinacijski odbor za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri občinski konferenci SZDL dal iniciativo za izdelavo osnutka družbenega dogovora o družbeni samozaščiti v občini in ugotovil, da je primeren kot osnovno gradivo za javno obravnavo in ureditev tega vprašanja v občini. Osnutek družbenega dogovora o samozaščiti v občini je objavljen v letošnji 2. št. delegatske tribune priloge Naše skupnosti. V osnutku družbenega dogovora so opredeljene funkcije družbene samozaščite, njena organizacija in naloga njenih nosilcev v občini. Podpisniki družbenega dogovora bi naj bili organizacije združenega dela, krajevne skupnosti, družbenopolitične organizacije, samoupravne interesne skupnosti in skupščina občine. V javni obravnavi naj delovni ljudje in občani prouče osnutek družbenega dogovora in dajo potrebne dopolnjevalne ali spremembne predloge. Vsaka iniciativa, kako boljše urediti to vpra-

(Nadaljevanje na 5. strani)

IN MEMORIAM



IVAN CERAR-MIKLAVŽ

V dneh bližajoče se pomladi so bivši borci iz hiše žalosti v Senožetih pospremili k zadnjemu počitku na pokopališču v Dolso znanega partizanskega brodnika Ivana Cerarja-Miklavža, ki je živel v svoji hišici na bregu Save poleg Jevniškega mostu.

Ivan Cerar-Miklavž, doma iz Senožet, je šel v partizane že aprila 1943. leta, in sicer v Zasavski bataljon, nato pa je bil borec Slandrove brigade, v kateri je doživel tudi ognjeni krst. Od tu je bil poslan za kurirja in vodnika v domači kraj na kurirsko postajo S-3. Zasavje je bilo med narodnoosvobodilnim bojem strateško važen predel naše domovine, ki je povezoval Dolenjsko, Belo krajino in sedež glavnega štaba NOV in PO Slovenije s Štajersko. Dve cesti, Sava in še zaminirana nemško-italijanska okupacijska meja so bile velike ovire za takratne zveze, ki pa so bile prvi in poglaviti pogoj za uspešno in celovito gibanje proti okupatorju. Kurirji pa so

premagali vse te ovire in vsako noč nosili pošto, material ali vodili večje ali manjše enote prek reke. Mnogo jih je bilo, ki so nekaj pripadali tej tako imenovani „savski mornarici“, ki so veliko prispevali za osvoboditev naše domovine.

Eden izmed teh je bil tudi Ivan Cerar-Miklavž, ki se je že leta 1942 vključil v OF in ilegalno zdrževal zvezo prek Save vse do osvoboditve. Vsako noč, v dežju in snegu, čez naraslo Savo, ob hajkah in zasedah na cestah in ob železniški progi je vedno uspel vzpostaviti zvezo čez reko. Vsa leta okupacije je z majhnim lesenim čolničkom varno pripeljal na drugi breg nešteto tovaršev, ranjencev, borcev in političnih delavcev pa tudi cele brigade, čeravno so ga na drugi strani čakali v zasedi Nemci.

Konec vojne je dočkal kot partizanski brodar in komandir kurirske postaje.

Kljub boleznim je Miklavž aktivno delal tudi po osvoboditvi v vseh družbenopolitičnih organizacijah, udeleževal pa se je tudi vsakoltnega srečanja kurirjev in vezistov NOV. Za zasluge med narodnoosvobodilnim bojem je bil tudi večkrat odlikovan.

Na zadnji poti so ga poleg družine in ožjih prijateljev pospremili tudi kurirji in borci Zasavskega bataljona ter aktivisti bivšega Litijskega okrožnega odbora OF.

Vsi borci, ki so ga poznali kot skromnega, a neumornega partizanskega brodarja, ki je vse svoje življenje posvetil svoji domovini, ga ne bodo nikdar pozabili. Naj mirno počiva v svobodni domači zemlji, katero je tako ljubil.

MAKS BURGAR

V občini Moste-Polje se je zgodilo več pomembnih dogodkov, ki se jih s spoštovanjem spominjamo. Predvsem so iz let NOB in so pomembni tako za ožjo kot za širšo okolico.

Eden pomembnih datumov je tudi 23. marec in se ga vsako leto spominjamo vsi, posebno pa še borci II. štajarskega partizanskega bataljona in borci II. grupe odredov.

Tega dne 1942. leta je bila na Pugledu do takrat največja bitka in tako imenovani od Italijanov ustanovljeni Ljubljanski pokrajini. V tej bitki je sodelovala večina borcev, ki so bili doma iz vzhodnega dela Ljubljane in eden od njih je bil tudi takrat 16-letni Lado Mazovec, ki se teh dni spominja takole:

„V II. štajarski partizanski bataljon sem prišel 15. februarja skupaj z bratom Francetom in Poldetom. Tedaj smo bili že „stari“ partizani, saj smo bili v ilegali že od sredine aprila leta 1941. Do odhoda v Molniško četo smo imeli samostojno skupino v Kašelskih hribih in ko smo se premikali z italijanske strani na nemško, sta moj brat France in sedaj že pokojni Albin Grajzer ubila nemškega obmejnega stražarja. To je bilo 16. julija 1941.

Kmalu nato smo odšli na Molnik v Molniško četo in nato v ponesrečenem in slobno vedenem pohodu na Dolenjsko, nazaj v naš stari kraj v Kašelske hribe, kjer smo se zadrževali do odhoda v II. štajarski bataljon in vzdrževali zvezo med Ljubljano in terenom. Prek Jakhla smo imeli zvezo z II. štajarskim bataljonom. Pred pohodom bataljona je prišel k nam Jakhil in nam rekel, naj počakamo doma, češ da bo že prišel po nas. No, med tem časom smo izvedeli, da je bil bataljon pri Libergi izdan in da se je umaknil nazaj na Dolenjsko. Na Turjaku je 5. januarja napadel italijansko postojanko. Tedaj je bil Jakhil smrtno ranjen in je umrl. Po tej bitki se je bataljon v visokem snegu in hudem mrazu 7. januarja prebil v Šentpavel in po nekaj dneh organiziral prezimovališče na Pogledu. Takoj smo z bataljonom vspostavili zvezo in k nam so borci hodili tudi po orožje, katerega smo imeli skritega že od razpada jugoslovanske vojske.

15. februarja ponoči smo se z odobritvijo partije odpravili v velikem snegu in v popolni bojni opremi čez Sostro in Česnjice v Podlipoglav in nato na Pugled. Vodil nas je Franc Smrekar in ker je vedel, kje je stražar, smo okoli

štirih zjutraj prišli do njega. Takoj sem ga spoznal: bil je Franc Taurer – Plahun. Ker ni bilo obhodnega dežurnega, je sam odšel ponj v taborišče in ga pripeljal s seboj. Nehote je s tem prekršil neko zelo važno vojaško zapoved – stražar brez zapovedi ne sme zapustiti stražarskega mesta. Zato sicer ni bil kaznovan, malo strahu pa je le doživel.

Po prihodu v taborišče smo posedli k velikemu kupu tlače žerjevice in se grel v dotlej, dokler se ni prebudilo vse taborišče. Šele takrat sem videl, koliko jih je in da je med njimi vsaj polovica mojih znancev. Takrat sem prvič videl Franca Rozmana-Staneta, Tomaža Kvedra, Petra Štanteta-Skalo in druge. Najbolj pa mi je ostal v spominu Polh, tedanji intendant bataljona, zaradi svoje markantne postave; že na prvi pogled je deloval zelo impresivno.

Še istega dne so nas razporedili v čete. Brat Polde in jaz sva bila dodeljena v četrto četo, kjer je bil komandir Marok, France pa je bil dodeljen v drugo četo. Življenje tukaj je bilo popolnoma drugačno, kot prej v Kašelskih hribih. Vajeni smo bili tišine – tu pa je bilo po jutranjem zboru vse živo, polno hrupa, dela, vaj za kulturne nastope in vojaških vaj. Patrole so odhajale na obhode, obveščevalci na teren, kurirji na vse strani. Imel sem občutek veličine, ker smo tako trdno organizirani, da nas ne more nihče premagati niti presenetiti. Po odličnih političnih urah, ki jih je vodil Tomaž Kveder, smo začeli drugače in konstruktivneje sprejemati dogodke v svetu in spopad na domačih tleh. Tomaž Kveder nam je govoril, da se zna vojna potegniti tudi na več let in naj ne bodimo naivni ob nekaterih govorcih, da bo vojne kmalu konec.

Z vsakim dnem nas je bilo več in s prebujanjem pomladi se je stopnjevala tudi naša aktivnost. Ob neki priliki je šla naša četa na ogled v med potjo pri Šmarju ustavila vlak, ga pregledala in ugotovila, da so bile v vagonih surove kože in sol. Za nas brez koristi. Druga

četa, v kateri je bil tudi brat France, je šla prek Orleja na Lisiče; v tamkajšnjem gradu so bili duhovniki, ki so pribežali iz Štajarske. Predvidevali so, da imajo orožje, a po pregledu gradu so ugotovili, da orožja ni bilo.

Ob reorganizaciji bataljona sta Polde in France postala komandirja vodov in jaz sem bil tako pred bitko na Pugledu ja naša četa priredila v Porodišu pod Slivnico miting. Večer je bil in ravno sem stal na straži, ko je začelo pokati proti meni iz vasi. Videl sem strele iz mitraljeza in slišal kroglice, ki so padale nekako 50 metrov od mene. Takoj smo zapustili vas in ugotovili, da to niso mogli biti Italijani, temveč le domačini. Do takrat še nismo imeli opravka z domačimi oboroženimi skupinami in to je dalo misliti našim ljudem.

OB OBLETNICI BITKE NA PUGLEDU

Ob vrnitvi na Pugled smo srečali tri Italijane, ki so šli iz postojanke na Lipoglavu v Šmarje. Po nekaj streljih sta dva Italijana padla. Oba smo slekli in jim pobrali vse, kar je bilo koristnega; tretji je bil ranjen in je ušel.

Po dokaj mirnem in vsaj za vojne čase ugodnem prezimovališču smo se začeli intenzivno pripravljati za napade na sovražne postojanke. Določili smo datum 23. marec, ko bi morali napasti italijanske fašiste v Dobrunjah (pri Rezi) in Nemce na Pečarju. Naključje pa je hotelo, da so nas napadli Italijani prav na ta dan zaradi naše aktivnosti in poboja kolone, ki je šla z Lipoglava v Šmarje.

Sredi dopoldneva tega dne smo zagledali kolono več sto mož, ki se je pomikala od Šmarja proti Lipoglavu. Po njih lagodnem in brezkrbnem obnašanju smo sklepali, da ne vedo točno, kje smo, niti koliko nas je. Takoj in brez vsake panike smo zavzeli naprej pripravljene položaje in jih čakali. Naša četa je zasedla položaje na neki vspetini nekako 700 metrov od Velikega Lipoglava. Dobili smo ukaz, da jih pustimo čim bližje in nato udarimo po njih. Pri

zadnjih hišah so se Italijani zvrstili v strelce v širini nekako 500 metrov in rinili navzgor proti vrhu Pugleda. Gledali smo jih in slišali, da si nekaj dopovedujejo med sabo. Ležal sem na robu vzpetine, jih ostro opazoval, si popravljal položaj in pazil ter gledal na brata Poldeta, kakšno povelje bo izdal.

Sam ne vem kdo je prvi sprožil. Mi ali Italijani. Vem le to, da je bila ura dvajset. Začelo je pokati in tedaj sem se tako rekoč v trenutku sprostil. Italijani so kar naprej rinili proti nam in štirje borci smo se domenili, da bomo vsi naenkrat vrgli bombe. Odvili smo jih in na dani znak zalučali po bregu navzdol. Štirikrat je stražanko zadonelo. Italijani so delno odstopili in začeli ponovno napadati iz večje razdalje. Levo spodaj sem zasledil dva italijanska mitraljeza, ki sta streljala na nas. To je videl tudi brat Polde, ki je stal za bukvijo in s puško streljal nanje. Poklical je okrog 20 m oddaljenega mitraljeza, naj se premakne in udari pa italijanskem mitraljezu. Pomislil sem, kako se bo premaknil, a že sem ga videl, kako je vstal z mitraljezom in napravil nekaj korakov. Že v skoku sem ga videl, kako je bruhnil kri in nato z mitraljezom v roki – padel. Tedaj je poleg mene padel komisar čete Rafel iz Črne in nek borec iz Trbovelj. Istočasno pa sem zagledal, kako se je pri bukvji opotekal Polde, se zamajal, prijel za glavo in padel. Po trebuhu sem se plazil do njega, pa me je nazaj za noge potegnil Marok.

Marok je videl, da smo na preveč izpostavljenem mestu in nas je premestil na ugodnejše točke. Spomnim se Maroka, da je pod nami opazil tri ranjene Italijane in bolničarja, ki jih je prevezoval. Zamrmal je: „Počakaj, ne bo ti jih treba“ in sprožil. . .

Ko so se Italijani umaknili, sem se splazil do Poldeta in mu vzel vse osebne stvari. Njegov vžigalnik sem nosil s seboj vso vojno in ga imam še sedaj.

Proti večeru je prišlo povelje, naj se bataljon zbere na starem zbornem mestu. Skupaj smo odšli do Šentpavla in prek Molnika čez Šmarski predor na Hudo Polico. Vso noč med pohodom je močno snežilo in vsak se je v tišini nemo spominjal svojih domačih, dni na Pugledu in pravkar minule bitke. Jaz pa sem premišljeval tudi o bratu Poldetu. In kako bo prizadelo očeta in mater, ko bosta zvedela, da je padel.“

EDO SVETEK